

Treść odpowiedzi na interpelację radnej Wioletty Paprockiej-Ślusarskiej w sprawie jakości powietrza na Mazowszu

Odpowiadając na Pani interpelację z dnia 9 lipca 2019 r., w sprawie badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców województwa mazowieckiego, przedstawiam następujące stanowisko.

W grudniu 2018 roku Instytut Badawczy IPC na zlecenie Województwa Mazowieckiego zrealizował badanie ankietowe wśród mieszkańców województwa mazowieckiego, którego celem było zebranie opinii na temat jakości powietrza w województwie (zarówno ogólnej, jak i w sezonie grzewczym), omówienie kwestii smogu i wpływu zanieczyszczeń na zdrowie ludzkie, zweryfikowanie wiedzy na temat obowiązującej na terenie województwa uchwały antysmogowej, a także istniejących oraz pożądaných metod walki z zanieczyszczeniami powietrza w regionie. Badanie objęło reprezentatywną grupę 1109 respondentów – dorosłych mieszkańców województwa mazowieckiego.

Z przeprowadzonego badania wynika, że zdecydowana większość respondentów informację na temat jakości powietrza czerpie z mediów. Jeden na pięciu badanych wskazywał, że w ogóle nie szuka informacji na temat jakości powietrza. Ponad połowa respondentów oceniła ogólną jakość powietrza pozytywnie. Jednakże mieszkańcy Mazowsza zaobserwowali spadek jakości powietrza następujący wraz z rozpoczęciem sezonu grzewczego (szczególnie w większych miastach). Niemal wszyscy uczestnicy badania zadeklarowali, że spotkali się z terminem „smog” i rozumieją jego znaczenie. Blisko połowa uczestników badania dostrzega w swojej okolicy problem spalania odpadów w przydomowych kotłowniach. Zdaniem większości to właśnie kotłownie domowe zajmują niechlubne pierwsze miejsce wśród głównych źródeł zanieczyszczenia powietrza. Jednakże, na podium niesłusznie znalazły się zakłady przemysłowe i elektrownie, gdyż ich szacunkowy rzeczywisty wpływ na Mazowszu to ok. 10 proc. Trzecie miejsce zajął transport, będący źródłem smogu komunikacyjnego, z którym borykają się przede wszystkim duże miasta. Prawie połowa ankietowanych przyznała, że nie wie o dostępnych w ich miejscu zamieszkania dofinansowaniach do termomodernizacji, czy wymiany pieców. Jednocześnie większość uczestników badania uznało, że nieefektywna walka ze smogiem wynika z przyczyn ekonomicznych. Ponad połowa respondentów wskazała, że powodem utrzymujących się zanieczyszczeń jest nieprzestrzeganie prawa. Nieco mniejsza grupa podała, że nieefektywna walka ze smogiem powodowana jest brakiem wiedzy mieszkańców województwa.

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują na potrzebę intensyfikacji działań edukacyjno-informacyjnych oraz narzędzi finansowych, a także podejmowania współpracy nie ograniczającej się do organów administracji ale uwzględniającej wiele różnych środowisk zaangażowanych w problematykę ochrony powietrza. Poniżej przedstawiam informacje w jaki sposób dane z sondażu zostały już wykorzystane w podejmowanych działaniach oraz w jaki sposób zostaną wykorzystane w przyszłości.

Z przeprowadzonego sondażu wynika, że stan wiedzy mieszkańców województwa na temat ochrony powietrza jest ciągle niedostateczny. Samorząd Województwa Mazowieckiego podejmuje liczne inicjatywy mające na celu podniesienie świadomości społeczeństwa o jakości powietrza i metodach jej poprawy. Jednak aby walka o czyste powietrze przyniosła rezultaty, konieczna jest trwała zmiana świadomości, nawyków i sposobów postępowania. Wobec powyższego istotne znaczenie ma podejmowanie akcji informacyjnych i edukacyjnych w sposób ciągły i skorelowany z bieżącymi zadaniami samorządów. Największy zaś nacisk położony powinien być na prowadzenie działań informacyjnych w okresie grzewczym, kiedy jakość powietrza jest najgorsza, a przekazywane informacje o obowiązujących regulacjach prawnych, konsekwencjach zdrowotnych i sankcjach mogą mieć również charakter prewencyjny.

Wyniki sondażu o powietrzu po raz pierwszy zaprezentowane zostały na konferencji prasowej, która odbyła się 11 lutego 2019 r. Konferencja dotyczyła stanu jakości powietrza w kraju i województwie, bieżących potrzeb w

zakresie ochrony powietrza, a także strategii i planów samorządu województwa w dążeniu do poprawy jakości powietrza.

Ponadto wyniki zamieszczone zostały na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie dedykowanej ochronie powietrza: www.powietrze.mazovia.pl. Strona ta uruchomiona została w grudniu 2018 r. i ma na celu zapewnienie mieszkańcom województwa dostępu do bieżących informacji na temat jakości powietrza, działań prowadzonych przez samorząd województwa mazowieckiego w celu poprawy stanu powietrza oraz możliwości wzięcia w nich udziału.

W celu podniesienia świadomości mieszkańców województwa i dotarcia do jak największej liczby ludności 18 lutego 2019 r. Zarząd Województwa Mazowieckiego ogłosił otwarty konkurs ofert dla organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na realizację w 2019 r. zadań polegających na opracowaniu i prowadzeniu akcji promocyjno-informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony powietrza oraz ochrony środowiska przed hałasem, w tym m.in.: opracowaniu, wydruku i dystrybucji ulotek, publikacji, organizacji konferencji, konkursów, festynów, wykładów, audycji, warsztatów. Oferty przyjmowane były od 25 lutego do 18 marca 2019 r. Kwota dotacji do złożonych ofert wyniosła 99 078,84 zł.

W lutym oraz marcu br. przeprowadzona została kampania informacyjna obejmująca umieszczenie antysmogowego spotu informacyjnego na stronach internetowych urzędu, w mediach społecznościowych; wysyłkę spotu wraz z informacją prasową do mazowieckich jednostek samorządu terytorialnego, wysyłkę spotu wraz z informacją prasową do mazowieckich redakcji; emisję spotu w ramach programu „Mazowsze. Wiadomości z regionu”; emisję spotu podczas konferencji i szkoleń związanych z ochroną powietrza; emisję spotu w sieci kin studyjnych na Mazowszu; emisję spotu w taborze Zarządu Transportu Miejskiego w Warszawie i Kolei Mazowieckich. Ponadto jesienią 2019 r. planowane jest kontynuowanie kampanii informacyjnej obejmującej emisję materiałów informacyjnych w mediach i środkach komunikacji miejskiej.

27 lutego 2019 r. odbył się II Kongres Czystego Powietrza, którego współorganizatorem było Województwo Mazowieckie. Wydarzenie miało na celu wymianę opinii i doświadczeń przedstawicieli wszystkich stron zainteresowanych jakością powietrza w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru Mazowsza. Wśród poruszanych tematów znalazły się m.in.: program „Czyste Powietrze”, kontrola realizacji uchwał antysmogowych, transgraniczność powietrza i potrzeba współpracy miast i województw, wpływ transportu na jakość powietrza, sposoby dotarcia z informacją do mieszkańców, konsolidacja dokumentów na poziomie gminy w zakresie działań na rzecz czystego powietrza. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele samorządów lokalnych, naukowcy, przedstawiciele biznesu oraz reprezentanci organizacji pozarządowych. Wśród prelegentów znaleźli się Marszałek Województwa Mazowieckiego – Adam Struzik oraz Dyrektor Departamentu Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych – Marcin Podgórski. Reprezentanci Samorządu Województwa Mazowieckiego przedstawili wyniki przeprowadzonych badań i zwrócili uwagę na pogarszający się stan powietrza w kraju i województwie, omówili strategię i plany samorządu w dążeniu do poprawy jakości powietrza, wskazali na ograniczenia i bariery związane z realizacją działań oraz obszary wymagające intensyfikacji prowadzonych zadań.

Samorząd Województwa prowadzi ciągle kolportaż materiałów (ulotek i plakatów) informujących o zagrożeniach związanych ze złą jakością powietrza oraz metodach jej poprawy. Materiały przekazywane są do placówek oświatowych, urzędów gmin, starostw, straży miejskich, organizacji pozarządowych. Dotychczasowy nakład wynosi 116 700 szt. ulotek i 10 420 szt. plakatów. Materiały rozdawane były także podczas wydarzeń organizowanych przez Samorząd Województwa Mazowieckiego. W efekcie szczególności i wagi informacji przekazywanych podczas II Kongresu Czystego Powietrza, po jego zakończeniu wiele samorządów lokalnych zwróciło z prośbą o udostępnienie materiału informacyjnych w celu ich kolportażu na terenie gminy. Ponadto ulotki w wersji elektronicznej dostępne są do pobrania na stronie internetowej urzędu.

W nawiązaniu do wyników przeprowadzonego sondażu, w celu identyfikacji barier i określenia potrzeb samorządów lokalnych w I kwartale 2019 r. zbierane były informacje dotyczące m.in. prowadzonych akcji edukacyjnych i sposobów informowania mieszkańców w zakresie jakości powietrza i działań związanych z ochroną powietrza, udzielanym dofinansowaniem do termomodernizacji i wymiany źródeł ciepła, prowadzonych działaniach kontrolnych i inwentaryzacjach. Zebrane dane i informacje posłużyły do określenia nowych typów projektów i rozszerzenia projektów dotychczasowych planowanych do realizacji w ramach uzgadnianej perspektywy 2021-2027 Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego. W przyszłym okresie programowania nacisk będzie położony na projekty w zakresie polityki ochrony klimatu, w tym dotyczące zwiększenia efektywności energetycznej, mobilności miejskiej i redukcję emisji zanieczyszczeń i podnoszenia świadomości społeczeństwa.

Prowadzenie przez samorzady gminne działań w zakresie edukacji i informowania ma duże znaczenie ze względu na możliwość bezpośredniego dotarcia do znaczącej liczby mieszkańców. Aby skutecznie prowadzić akcje edukacyjne i informacyjne potrzebne jest posiadanie niezbędnej wiedzy w zakresie ochrony powietrza. Mając powyższe na uwadze, Samorząd Województwa Mazowieckiego wspólnie z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie przygotował studia podyplomowe pn. „Zarządzanie jakością powietrza w jednostkach samorządu terytorialnego”. Rekrutacja trwała od 20 maja 2019 r. do 7 czerwca 2019 r.), a inauguracja zaplanowana jest na październik 2019 r. Program studiów został tak skonstruowany zajęciowo, aby uczestnicy mogli zapoznać się zarówno z nowoczesnymi metodami monitorowania stanu środowiska (w tym jakości powietrza), technologiami środowiskowymi, jak również aktami prawnymi dotyczącymi ochrony środowiska oraz metodami edukowania w tematyce ochrony środowiska.

Ponadto 3 kwietnia 2019 r., Zarząd Województwa Mazowieckiego, przyjął do realizacji „Mazowiecki Instrument Wsparcia Ochrony Powietrza MAZOWSZE 2019”, który zakłada udzielenie samorządom gminnym pomocy finansowej przeznaczonej na realizację działań pośrednich i bezpośrednich służących poprawie jakości powietrza, w tym m.in. prowadzenie akcji edukacyjno-informacyjnej dla mieszkańców gminy w zakresie ochrony powietrza, zakup i instalacja systemu służącego informowaniu o jakości powietrza w gminie, zakup narzędzi oraz urządzeń do kontroli palenisk domowych, tworzenie nowych i rewitalizację istniejących terenów zieleni w miejscach zurbanizowanych. Nabór wniosków trwał od 5 kwietnia 2019 r. do 15 maja 2019 r. Łączna przyznana kwota dofinansowania wyniosła 4 846 851,00 zł, w tym 180 628,00 zł przeznaczono na akcje edukacyjne i 252 411,00 zł na systemy informowania.

W konsekwencji wdrożenia pełnej implementacji dyrektywy 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy, a tym samym wprowadzenia zmian prawnych obowiązującego prawodawstwa krajowego, konieczne jest uchwalenie przez Sejmik Województwa Mazowieckiego nowego programu ochrony powietrza dla województwa do 15 czerwca 2020 r. Procedura przygotowania nowego programu została już rozpoczęta, a zebrane dzięki ankietom informacje ukierunkowały na akcenty, które powinny zostać uwzględnione w komunikacji z mieszkańcami.

Ze względu na to, że w województwie mazowieckim głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest sektor komunalno-bytowy, w celu intensyfikacji prowadzonych działań naprawczych, a także w celu wsparcia mieszkańców województwa i jednostek samorządu terytorialnego, Samorząd Województwa Mazowieckiego wystąpił z inicjatywą utworzenia sieci doradców energetycznych (Ekoekspertów), prowadzących działania na rzecz ograniczenia niskiej emisji na terenie województwa mazowieckiego. Stworzenie na Mazowszu sieci doradców energetycznych miałooby za zadanie wspieranie gminnych strategii ochrony powietrza, informowanie o obowiązujących przepisach prawa i programach dofinansowania oraz pomoc w pozyskiwaniu środków finansowych dla mieszkańców (np. na termomodernizację, wymianę kotłów, montaż instalacji oze), udzielanie porad mieszkańcom (w zakresie zmniejszenia zużycia paliw, energii itp.), współorganizację wydarzeń i konkursów ekologicznych, prowadzenie inwentaryzacji, kontroli palenisk i budynków pod kątem możliwości wykonania

termomodernizacji. Działania nad przygotowaniem do przystąpienia do programu ELENA i utworzenia sieci Ekoekspertów na początku 2020 r., we współpracy z Departamentem Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych prowadzi Mazowiecka Agencja Energetyczna.

Reasumując, Samorząd Województwa Mazowieckiego prowadzi wiele działań na rzecz edukacji i informowania społeczeństwa o bieżących zagrożeniach związanych ze złą jakością powietrza na Mazowszu oraz metodach jej poprawy i dostępnych rozwiązaniach. Należy podkreślić, że przeprowadzone badanie ankietowe wskazało obszary, w których konieczna jest intensyfikacja działań oraz wsparcie w realizowaniu zadań jednostek samorządu terytorialnego, które w najszybszy i najskuteczniejszy sposób są w stanie dotrzeć do licznej grupy społeczeństwa. Ponadto Samorząd Województwa Mazowieckiego nie ogranicza się do wyznaczonych dotychczas ścieżek edukacji i podejmuje wiele nowych inicjatyw z nadzieją dotarcia do jak największej liczby mieszkańców województwa.